

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, Erzsébetváros, St. Boros
3. Pál (Brassai-utca) 16

Telefon:
Szerk. és kiadóhivatal:
577, 226 és 1047

1938. évi árak: — — — — —

1938. évi árak: — — — — —

UTVILLET

Alapítványos Róbert

1938. december 31. Péntek

AI-NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Romániában

Egész évre — 1050
Félévre — 550
Negyedévre — 290
Egy hónapra — 110

Az előfizetési ára „Föld”
című folyóirattal együtt
havi-ként 10 lejjei drágább

Csehszlovákiában

Egy hónapra — ek 40.—
Egy szám — 7.—

1938. december 31. Péntek

1938. december 31. Péntek

5687 Tévét 26

„Sok a tisztviselő”

A kormány végre határozott kézzel fogott hozzá az állami élet legnagyobb problémájához, a tisztviselők kérdésének megoldásához. A pénzügyminisztérium főtáncbírója, Mihai Manolescu, rengeteg ambiciómással kezdett hozzá ennek az évek óta elhanyagolt dolognak tanulmányozásához, egész halom számadatot hordott össze mielőtt a tisztviselők fizetésrendszerének törvénytervezetéhez hozzáférést volna.

Alapos munkát végzett Manolescu államtitkár, nagyon tanulságos számadatokat gyűjtött egybe, amelyek egymás mellé állítva valóban egész keresztmetszetet adják a köztisztviselő-problémának. A számos lapból kiderül, hogy a békebeli Romániának, a vasúti lezárástól, kilencvenöt ezer tisztviselője volt. A békebeli Románia a háború után 21-szeresére növekedett meg. Ez azonban — úgy véli Manolescu — nem azt jelenti, hogy a tisztviselők kar is 21-szeresére kell szaporodjék.

A megalapozott Romániának is csak egy kormánya van, minden tárcából csak egy minisztériuma, egy semmitörvény és egy parlamentje, egyszerűen a központi intézmények száma megmaradt, tehát úgy illett volna, hogy az új Románia tisztviselői létszáma kb. csak 18-szerese legyen a réginek. Ehelyett azonban ma 255 ezer tisztviselője van az országnak, ami 24-szerese a békebeli standának.

Nos, ebből az egyszerű számvetésből logikusan következik Manolescu államtitkár megállapítása: sok a tisztviselő. A pénzügyi államtitkár még tovább is megállapításában, kijelenti, hogy fenyegetőleg sok a tisztviselő, ugyanígyra, hogy ha sürgős orvoslás nem történik, úgy a mai negyvenmilliárdos költségvetéstől két éven belül könnyen hetvenmilliárdos is lehet.

Könnyen lehet, mert a mai fizetési rendszer továbbra fenn nem tartható, jó munkát csak jó fizetésért lehet várni és Manolescu államtitkárnak az a legfőbb elgondolása, hogy a tisztviselők fizetését arányparitásra emelje. Ha azonban ezt az emelést a mai létszám mellett hajják végre, úgy ez az előbb említett költségvetési katasztrófát vonná maga után.

Mi hát a teendő? Azt senki sem vonja kétségbe, hogy a tisztviselői fizetéseket a leg-sürgősebben arányparitásra kell emelni, mert ez az első lépése az állami élet teljes normalizálásának, hogy csak egyetlen példát említsünk, a fizetésrendszerrel szemben, hogy emberi életmódhoz juttatná a tisztviselői kart, automatikusan megszüntetné a mai kivételes lakbér-rezsimet, ami az egész gazdasági élet vérkeringését felfrissítené.

Az egyetlen megoldás a pénzügyi államtitkár szerint, a tisztviselői létszám redukciója. Két leépítésre is gondol Manolescu, az egyiket egy vegyesbizottság hajtaná végre azonnal és szelvény bocsátásánál a fölösleges tisztviselőket, a másik leépítés öt évig tartana és ezalatt az idő alatt egyetlen tisztviselőt sem alkalmaznának, hanem minden megüresedett helyet más hivatalból elvont régi tisztviselővel töltenének be.

A megoldás kézenfekvő. Kérdés azonban, milyen esélyei vannak a kivételnek. Ennek a tisztviselő-tulprodukciónak is megvan a magasajátos természetrajza, aminek ismerete pedig nem nagyon biztató a létszámredukció keresztülvétele tekintetében. Megvan a maga oka annak, hogy Romániában ma ötvenezer tisztviselővel több van, mint amennyire voltaképpen szükség lenne. Az eddigi rendszer szerint a tisztviselői kar voltaképpen politikai függvény és nagyon sokszor politikai ajándék apróbb-nagyobb szolgálatokért. Minden kormány egy egy egész garmada tisztviselőt hoz magával, a korteszajmal-

zás és a nepotizmus egyformán bevett szokás, ha másképpen nem tudják elhelyezni a jutalomrattartókat, egy kis igyekezettel mindig könnyen kerül sine cura valamilyen hivatalba.

Ez a voltaképeni oka a tisztviselő-tulprodukciónak és oka annak, hogy bár több a tisztviselő, mint kellene, a közigazgatási apparátus mégis sokkal nehezebben mozog, mint ahogy kellene. Ma az a tényleges helyzet, hogyha valaki az akták és ügyek elintézési módját és idejét szemléli, abba az optikai csalódásba esik, hogy kevés a tisztviselő. Holott, mint látjuk, fölöslen elezen vannak, csupán az egészséges elrendeződés hiányzik és ez az egészséges elrendeződés az, ami a tisztviselő-probléma megoldásának tulajdonképeni kulcsa. A létszám-

redukció csak akkor vezethet eredményre, ha nem a munkás és szakképzett, hanem a protekciós tisztviselőktől szabadítják meg a köz-hivatalokat. Nagyon kétséges, lesz-e a kormány-nak annyi ereje, hogy a tervezett redukcionál ezt a szempontot tartsa szem előtt mindezek-felött, hogy megmérkőzzön a protekciók és apró politikai machinációk önzönével és rájőjjön arra, hogy a legjobb és egyedül megengedhető protekciója egy tisztviselőnek felkészültsége, munkakészsége és hozzáférhetetlensége.

Mert ha ez nem történik meg, akkor meg-eshetik az, hogy a létszámredukció szabályszerűen keresztülmegy, de abból nem lesz köszönet még akkor sem, ha aranyba kapja minden tisztviselő a fizetését.

A király újra rendszeresen végzi munkáját

Teljesen kielégítő az uralkodó állapota

(Bucuresti-Bukarest, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától.) A király egészségi állapota örvendetesen jó. Tapalékfelvételt teljesen normális, az uralkodó maghozott és általános hangulata is kitűnő. Munkáját most már rendszeresen végzi, úgy mint megbetegedése előtt. Az orvosok egyébként naponta is küldöttek jelentést Harimann professzornak Parisba, aki rendkívül meg van elégedve a betegség letyolással és közölte, hogy január második felében érkezik Bukarestbe, addig az uralkodó folytassa jelenlegi diétikus gyógymodját. Bar a király egészségi állapota teljesen kielégítő, úgy, hogy audenciáit újból megkezdte, orvosi tanácsára nem fog résztvenni a vízkeresztli ünnepségeken. Vízkeresztli napján a kormány tagjai testületileg keresik fel az uralkodót, hogy az ország és a kormány jókívánásait tolmácsolják.

Már is bukás előtt áll az újonnan megalakult Uzonovics-kormány

A radikális párt Radicsék nélkül kormányt akar. Ma este dől el az új kormány sorsa

(Belgrád, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az újonnan megalakult Uzonovics kormány alighogy újra átvette a kormányt, máris súlyos válságokkal küzd. Egyes verziók szerint máris a kormány rövides bukásával lehet számolni. A kormány helyzetét a radikális párt tagjai nehezítik meg, akik a radikális Uzonovicsot élesen támadják az új kormány összetétele miatt.

A radikális pártalob ülést tartott, amelyen a kormány tagjai közül csak Sers kes igazságügy-miniszter, Vujsics és Jovánovics V. sa vettek részt.

A belgrádi lapok terjedelmes cikkekben foglal koznak az ülésről. A „Politika” értesítése szerint egy volt radikálspárti miniszter, akinek nevét a lap nem közli, élesen támadást intézett a kormány ellen.

Forradalom a radikális pártban

— Az új kormány megalakulása — mondta a volt miniszter — a legsúlyosabb megsértése a radikális párt tradícióinak. Uzonovics Nikola miniszterelnök becsapott bennünket, amikor a klub megkérdése nélkül állította össze a kormányt.

A szónok éles kijelentéseit a gyűlés résztvevői hangos kiféhadásokkal fogadták. A negy zajban ilyen közbeszólások voltak hallhatók:

— Szégyen, gyávaszt! Beccsaptak bennünket! Uzonovics osztrák eszterházi szerint járt el! Hova vezet ez a politika?

Az újságírók figyelmeztettek a negy zajongásra, amely a csakott ajtókon keresztül folyó csevegésre bízott és a parlament udvarán késztettek gyűléseket a zárt ülés lefolyásáról.

A volt radikálspárti miniszter szöveklátára Srszics igazságügy-miniszter válaszolt és az elégedetlen radikális képviselőkkel szemben védelemba vette az új kormányt.

— Uzonovics miniszterelnök — kiáltotta Srszics a negy zajban — a jelen helyzetben nem tehetet egyebet.

Srszics Rankó radikálspárti képviselő félbeszakította az igazságügy-minisztert:

— A kormány mondjon le! Ősze kell hívni a

radikális klubot! Megbuktatjuk a kormányt! — kiáltotta.

A Pasics frakció feltétel

A „Politika” szerint vasárnap este tárgyalások indultak meg a kormány és a radikálspárt Pasics-frakciója között, hogy kiküszöböljék az ellentéteket. A Pasics-frakció a következő követeléseket támasztotta a kormánnyal szemben:

1. Parlamentáris kormány alakítását, amelynek parlamentáris személyek legyenek a tagjai.
2. A Korosec párt lépjen be a kormányba.

A radikális párt delmát képviselői szigorúan ragaszkodtak a kormány lemondásához és követelik, hogy a Radics-párt nekilakuljon meg az új kabinet.

Uj kormányválság

A kormány részéről dr. Szcsics igazságügy-miniszter folytatta a tárgyalásokat az elégedetlenkedő Pasics-frakcióval, hogy kompromisszumot létsítsen velük és leszerelje a támadásokat. A Pasics-frakció szerint ugyanis Uzonovics puccszerűen alakította meg a kormányt.

Szcsics igazságügy-miniszter, aki a gyengélkedő miniszterelnök helyett ezeket a tanácskozásokat folytatja, kijelentette az elégedetlenkedőknek, hogy a kormány nem ijed meg a támadásoktól, mert már nagyobb akadályokat is leküzdött, ha szontan kell, akkor is fog mondani.

A miniszterelnökhez közlálló körökben úgy tudják, hogy ha a radikális klub nem áll egyezé- sen a kormány melé illetve ha a Pasics-frakció, amely meglehetősen erős, bizalmatlansági indítványt terjeszt be, akkor Uzonovics még ma este benyújtja lemondását.

Úgy tudják azonban, hogy ebben az esetben is újra Uzonovics kap megbízást választási kormány megalakítására, ez azonban csak radikálisokból alakulna meg és abban a Pasics-frakció is több tárcát kapna.

Belül a kormányon is ellentétek vannak

Az új kormánynak nemcsak a Pasics-csoporttal támadtak ellenétei, hanem a kormányon belül is

nézeteltérések merültek fel, továbbá a Korcsesékkal megkezdett tárgyalások is kilátástalanoknak mutatkoznak, úgy, hogy a súlyos akadályok miatt elkezdhetetlennek látszik a kormány bukása.

Jugoszlávia várakozó állásponton Olaszországgal szemben

Páris, december 30. A „Petit Parisien“ belgrádi tudósítója jelenti, hogy az ottani politikai körökben semmiféle változást nem várnak Jugoszlávia külpolitikájában, amelynek alapja továbbra is a szerződéses respektálása marad. Jugoszlávia ügylétszik, várakozó álláspontot foglal el Itáliával szemben és formulát keres, amely mindkét fél érdekeit kielégítene. A kisantant szolidaritását semmi sem fenyegeti. Az új kormány szándéka a szerb-magyar közeli és hangulatos, azonban figyelemmel kísérik

vajjon a budapesti olasz befolyás nem teszi-e pillanatnyilag rezerváltabbakká a magyar köröket. Belgrád bizonyos ideig Oroszországgal szemben is várakozó álláspontot fog elfoglalni.

Mielőbb összehívják a kisantant-konferenciát

Bucuresti-Bukarest, december 30. A jugoszláv külügyminiszter ma magához kérte a cseh és román meghatalmazott minisztereket és velük megbeszélést folytatott a kisantant-konferencia mielőbbi összehívása, valamint az olasz-alban szerződés ügyében. Hir szerint a jugoszláv olasz feszültség ügyében Románia fog interválni.

Prágából jelentik: A cseh lapok szerint a legközelebbi kisantant konferencia febrárban Pozsonyban lesz. Ehhez a román kormány is megadta a hozzájárulást.

Palesztina községi választások előtt

A revizionisták elégedetlenek a választási törvénnyel és passzívításba akarnak lépni

(Jeruzsálem, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától) Palesztinában megkezdődtek a községi választások előkészületei. A hivatalos „Official Gazette“ egyik utolsó száma közli az új palesztinai községi választási törvény végleges és joghatályos szövegét. Minthogy a javaslatba hozott módosításokat nem fogadták el, a hat hét előtt publikált és az Uj Kelet által is közölt törvényszövegen változás nem történt. A háztelkadónál valamelyes könnyítést leptettek életbe és ennek következtében Jeruzsálemben, ahol a házak javarészből arab kézen vannak, az arab választók száma meg fog növekedni.

Az arab sajtó közleményei szerint a legtöbb városban az arab pártok már megjejtették a jelöléseket. A Jeruzsálemben megjelenő „Siasa“ című újság híradása szerint az arab exekutive rendkívüli eszközöket fog jelöltjei sikere érdekében életbeléptetni. Az arab exekutive megállapodott a görög-ortodox hitközséggel és a jeruzsálemi ortodox klub

bal. E megállapodás értelmében a két fél támogatja egymás jelöltjét. Az arab exekutive delegáltja állandó összeköttetést tart fenn Monsignore Barlassina latin patriárkával. Barlassina ígéretet tett az arab exekutive támogatására.

A zsidó sajtó panaszkodik afölött, hogy a kormány a választási bizottságokba nem olyan arányban nevezte ki a zsidó tagokat, mint amilyen a zsidó népeség száma után megiléné őket. Jeruzsálemben a tizenöt agy választási bizottságban mindössze öt, Haifában hat tag közül csak két zsidó ül.

„Hazafon“, a revizionisták lapja követeli, hogy a zsidóság a különböző sérelmek miatt egyszerűen bojkottálja a választásokat és azokon ne vegyen részt. „Ez a választás — írja az idézett újság — a zsidó jénv csapdájává válhatik. Ha a zsidók szó nélkül elfogadják a választási törvényt, akkor a kormány a jövőben megismétli a parlamenti választásokra is ugyanezt az experimentumot“.

Hajsza a Kassa-szatmári vonalon eltűnt tízezer dolláros pénzeslevél után

A szatmári és kassai postaigazgatóságok egymást okolják

(Szatmar-Szatmár, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától.) Röviden beszámolt már az Uj Kelet arról a példátlan arányú postai lopásról, melyet ismeretlen tettes Királyháza és Szatmár között követett el, aki nem kevesebb, mint

tízezer dollárt, tehát körülbelül kétfélmillió lej értékű pénzküldeményt emelt ki egy pénzeslevélből.

A nagyszerű postaló lopásról és fejleményeiről az alábbiakban közlünk újabb részleteket: Mint a román csehszlovák postai hatóságok nyomozása megállapította, a száz darab százdolláros az Unióbank „zárt borítékban“ tette postára szatmári ügyfele részére és a borítékban a pénzküldeményt 2500 frank értékben jelölték meg. A bank szatmári ügyfele, egy nagyobb fakereskedő cég vezetője, nem volt odahaza, amikor a pénzeslevél megérkezett, helyette pedig nem bontotta fel a pénzeslevelet, melyről különben sem érkezett avizó. Másnap hazajött a főnök, felszámította a pénzeslevelet, melyből

2500 lej értékű román bankjegy és egy kiserőlevél hullott ki. A levélben közli a bank, hogy a pénzeslevélben 100 darab százdolláros küld.

A szatmári kereskedő nyomban jelentést tett a postaigazgatónak, amely értesítette a minisztériumot. Erre megindult a hajsza az eltűnt 10 ezer dollár után mindenekelőtt megállapították azt, hogy

a szatmári cég nem kapta meg a bank avizósürgönyét.

A szatmári postaigazgatóság a rendőrség bevonásával folytatta a nyomozást és a tanúk tömegének kihallgatása után arra a megállapításra jutott, hogy a pénzeslevél kezelése román területen a postaszabályok szigorú betartásával történt. Miután a posta csak a jelzett érték erejéig, a jelen esetben tehát 2500 frankig felelős a küldeményért, az egész nagyszabású postai

lopást csak elvi szempontból tartották fontosnak. A román minisztérium nyomozása eredményét közölte a csehszlovák postai minisztériummal, amely a kassai postaigazgatóságot utasította a rejtélyes lopás kivizsgálására. A kassai postaigazgatóság a román posta állításával szemben úgy találta, hogy a pénzeslevél

érintetlenül jutott át a csehszlovák határon és csakis román területen történhetett a lopás.

A román posta ezzel a negatívummal a genfi nemzetközi postabirodához forduligazságtévesért, ami inkább elvi, mint anyagi szempontból lesz jelentős.

Ellenben annál érdekesebbek az eltűnt 10 ezer dolláros pénzküldemény eltűnése körül származott egyéb bonyadalmak. A prágai bank egy biztosítótársaságnál biztosította a 10 ezer dolláros pénzeslevelet, a társaság azonban

megtagadta a kifizetést, részben mert a postai értékjelzés körül szabálytalanság történt, másrészt, mert a bank nem rendelkezett valutakiszállítási engedéllyel.

A gyanús momentumokra felfigyelt a pénzügyi hatóság is és az ügy peénja most az, hogy a bank nemcsak elveszti a 10 ezer dollárt, hanem illegitim uton törént valutakivitel miatt a pénzügyi hatóságokkal is meggyűlik a baja.

Előjegyzési naptárak

cégnomással, megrendelhetők a

Bernát

papirosáruházaiban — Cluj

EZT A SZELVÉNYT A LAP BELSEJÉBEN FELSOROLT KERESKEDŐK

LEI 5 LEI

ÉRTÉKBEN, A VÁSÁROLT ÖSSZEG TIZ SZÁZALÉKAIG KÉSZPÉNZFIZETÉS GYANÁNT FOGLAJÁK EL

Ex a szelvény érvényes Jan. 27-ig.

„Die Beichte eines Juden“

Falop Miller René, a kiváló kései publicista, aki 1923-24-ben hosszabb tanulmányutat tett Oroszországban s ott főleg Dosztojevskijre vonatkozó kutatásokat végzett, többek között felkutatta Dosztojevskij és egy zsidó levelezését, mely szenzációs részleteket tartalmaz. Ezt a levelezést most fentí cimen könyvskában jelenteti meg Falop Miller René, mely pár nap múlva hagyja el a sajtót. Alábbi írást a szenzációs könyv előszavából vesszük.

A gettó csodálatos szökevényének sorába tartozik az a férfi, akinek felette sajtóságos életviszonyairól tudósít ez a könyv és aki Maimonhoz hasonlóan, egy litván Talmud-iskolából és az akarata ellenére még gyermekkorában ráerőszkolt feleégtől menekült el és alighogy megismerkedett az orosz nyelvvel, rögtön kora legnagyobb orosz szellemével, nem kisétbel, mint Dosztojevskivel került a legsajátosabb vonatkozásba. Ábrám Urija Kowner élettörténetének és a Dosztojevskivel való levelezésének megértése végett szükséges ama viszonyokat ismerni, amelyek akkor Oroszországban uralkodtak.

Azt az Oroszországot, amelyet Kowner a gettóból való szökése után maga előtt látott, talán legjobban azaz az éles poláris ellentéttel lehet jellemezni, amely az ultra-ortodox reakció — élén Pobjedonozscoff főprokurátorral — és a nihilisták öszszesküvései között mutatkozott. Ezen állapotok különösen az oroszországi zsidók szempontjából is végtelen károsak és roppant veszélyesek voltak, nemcsak azért, mert az egyre elviselhetetlenebb abszolútizmus a zsidóságot is éppen annyira súlyosan elnyomta, mint a többi népet, hanem különösen amiatt, mert az uralkodócsoztály ismételt kísérletet tett, hogy az egyre inkább lázongó néptömegek és intelligencia haragját teljes mértékben a zsidókra hárítsa át, akik „Krisztust eladták.“

Rendkívül jellemző Kownerre, a gettó menekültjére, hogy e racionalista szabad szellem a nyugateurópai felvilágosodás követője, aki a zsidó nevelési rendszer ellen kibocsátott vitairatái miatt sajtó fajtásvéréivel a legnagyobb ellenétbe jutott, ennek dacára egész életén keresztül mindig újra a legelsőszébben és ritka elszántsággal sikra szállott az üldözött és elnyomott zaidóság ügyéért. Kowner nemcsak Dosztojevskit vonta kérdőre ennek látszólag zsidóellenes magatartása miatt, hanem később Tolstojhoz és Rosanoffhoz, Dosztojevskivel általában elismert politikai örököséhez is fordult. Különösen Rosanoffhoz intézett levelei bizonyítják, hogy dacára egykori menekültségének a gettóból és habár még annyira szenvedélyesen is odavetette magát a nyugati kultúra karjába, Kowner épp oly kevéssé tudta magát a népi bizorsával való benső összeköttetés érdekében föl felszabadítani, mint a düsseldorfi gettóból kikerült elvtársa, Hübne Henrik.

Dosztojevskij állásfoglalása a zsidó kérdést illetőleg a figyelmes és érzékeny Kowner előtt feltélenül aggasztónak kellett látszék: Dosztojevskij, aki először „Grasdani“ t, majd sokat csodált és egész Oroszországban elterjedt „Egy iró naplóját“ adta ki és ennek következtében nagyon jelentős politikai befolyást gyakorolt, eredetileg politikai forradalmár volt és emiatt egyszer halálra is ítélték; Szibériából való visszatérése után azonban egyre fokozódó mértékben egy zsigya anarchizmus fantasztikus kinövésével találta magát szemben és így ennek folytán mindig jobban és jobban a konzervatív ortodoxia vizeire jutott; a költő egyik legna-

gyobb regé és a profét értett, ex anarchizmu Tehát

első levelét hez intézte elismert ir D sztoj követhette miatt élve közlemény szből fok keresés-kk Vegtere is egyenként ter levele zetével hat tásá meg

Ekép maga nev Dosztojevsk tan csodja a nyilváno delom ált eraó csilleg szemben el Dosztoj és a „N p részletei a Dosztojevsk bol és olya akkori poli azon időb

Amikor meretlen, K wner ar don magle cija és a tul-jdonság haug n ir t-tes nélkü fejezést is valaha is e

Azonba egy másik hogy az er ennyire re nűleg egész irányban n visszamelel erkölcsi ko lett regény ben véve aki sbban tá sadalom há a sor ké-hetle tent volna

Szembe zete és a az öt hegy rézt a hal ségtől meg ladjáv-l sz top-vskibe kerülte az g é y h f s n e analógiát le Kowner le sen kiérez kérdéses b kor levelét bá -és-

Lat in. Th

gyobb regénye „A démonok“, egyenesen látnoki és a profétái érthe öséggel mutatja be egy félreértett, exaltált és minden kritikát nélsülözö anarchizmus minden veszedelmét.

Tehát abban az időben, amikor Kowner első levelét a moszkvai feygházból Dosztojevskinek intézte, ez már az összes rekációs pártok elismert irodalmi vezetője volt.

Dosztojevskit azon időjében népszerűsége következtében, amelyet nemcsak nagy regényei miatt élvezett, hanem „N. plója“ folytatóságos közleményei miatt is, Oroszország minden részéből fokozott mértékben elárastották megkeresésekkel, kérdésekkel és egyéb levelekkel. Végére is teljesen szakítania kellett azzal, hogy egyenként válaszoljon a levelekre és csak Kowner levele a maga egyszerű és hatásos nyelvezetével hatott rá annyira, hogy hosszú hallgatásá megörözte.

Ekép állott elő egy felette küőős, a maga nemében talán egyedülálló helyzet: Dosztojevsk, a hírneves nagy író, nemzeti tanácsadója, tanítója és vezére, magánúton és a nyilvánosság előtt szóba állott egy a társadalom által megbélyegzett feygenccsel, hogy erőszakkal igazolja magát a zsidósággal szemben elfoglalt álláspontjára.

Dosztojevskinek Kownerhez intézett levele és a „N. plója“ az a zsidó problémára vonatkozó részletei a legnagyobb jelentőséggel bírnak Dosztojevskinek nevezetűnek elbíráltása szempontjából és olyan mélyen bevilágítanak Oroszország akkori politikai és vallási életébe, mint kevés azon időből származó más bizonyíték.

Amikor Dosztojevsk a számára teljesen ismeretlen, család miatt több évi börtönből elűzt Kowner ama leveleit megkapta, rendkívüli módon meglepte ezen ember kimagáló intelligenciája és a levelekből kiáradó magas erkölcsi tulajdonságok. Nagyon barátságos és meleg hangon ír válaszeveleiben ennek minden keretes nélküli a legfőbb elismerés szavaival kifejezést is adott, aminőket aligha alkalmazott valaha is egy másik levélróval szemben.

Azonban Dosztojevsk lelke mélyén még egy másik indok is elhatároló lehetett abban, hogy az emberi társaságból elzárított büntető ennyire résztvevő szavakkal fogadj: valószínűleg egész magatartása szempontjából Kowner irányában elhatárolóan latba eshetett az a visszaemlékezés a sorsorészre és a súlyos erkölcsi komplikációra, amelynek áldozata lett regényhőse, Raszkolnikov. Hiszen alapjában véve itt is egy elrvely-daturól volt szó, aki abban a véleményben cselekedett, hogy a társadalommal szemben „igaza van“, ahelyett, hogy a sors mélységel és egy legfőbb hifűkéshehetetlen akarat előtt alázatosan visszaretent volna.

Szembeölő az aralóls Raszkolnikoff helyzete és a között, amelyben Kowner egyrészt az őt kegyetlenül kizsákmányoló bankkal, másrészt a halálra büntet, minden anyagi segítségtől megfosztott menyegzőny és annak családja-l szemben állott. Amikor Kowner Dosztojevskhez intézett leveleiben tudatosan elkerülte az ő sorsa és Dosztojevsk azon részlyhűsnek, Raszkolnikoffnak sorsa közötti analógiát kiemeli mégis kérésre, hogy ezt Kowner leveléből maga Dosztojevsk is erősen kiérezte. Nem lehetett Dosztojevsk előtt kérdéses hogy mit értett Kowner szavakkal, amikor levelében teljes nyíltsággal kifejezte abbéli pártatlanságát a nagy író szemébe.

Laboratorul LEO
ing. Theodor de Stipek, Ghimbav-Brasov

akiket műveikben annyi pszichológiai művészettel jellemezni tudtak, a mindennapi élet valóságán belül is megértene? Dosztojevsk nagyívű válaszában, mint egy más író, akiknek életét ismerjük, nemcsak óriási művészi vizó, hanem általános emberismerete dolgában is kiállotta a valódi-

ság úzpróbáját és ezzel végkép beigazolta, hogy művei azért halhatatlanok, mert többet jelentenek, mint a még annyira is nagyszerű „litteratura“. Dosztojevskinek Kownerhez írt válaszeveleiben egy valódi költő és egy igazságosságban minden felülemelkedő emberi szív halhatatlan nagysága nyilvánult meg.

A braziliai felkelők minden vonalon megverték a kormánycsapatokat

Buenos Ayres, december 30. A braziliai forradalom egyre terjed. A kivezényelt kormánycsapatok teherelnek és nem mernek a felkelőkkel harcba bocsátkozni, mert ezek óriási túlerőben vannak. Rio Gra de de Sil városában valamennyi helyőrsége csatlakozott a forradalomhoz. C.choégua város mellett a felkelők lovashadosztálya megfutamított a kormánycsapatokat, akik heven hatarra és sok sebsülét hagytak hátra.

Csernoch magyar hercegprimás Hevesi Simont javasolja a neológ zsidóság főrendjéül

A szegediek Löw Immanuel akarják. A magnások minden főri családot képviselőihez akarnak juttatni a felsőházban

(Budapest, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától) Január 3-ika és 10-ke között tartják meg tudvalevőleg a felsőházi tagválasztás Magyarországon a régi főrendek, a törvényhatóságok és azok az intézmények, illetve testületek, amelyek a törvény felsőházi tagválasztási joggal ruházott fel. A választási korteskedés már az egész vonalon megindult. Különösen nagy port vert fel az a küzdelem, amely a magyarországi neológ zsidóság körében folyik a felsőházi képviselő megválasztás körül.

Ki legyen a neológ zsidók főrendje

Érdekes momentumra emek a harcok, hogy a küzdelemben valóban bezólt — Csernoch Janos dr. bíboros hercegprimás. Azon az értekezleten ugyanis, amelyet a felsőházi választást előkészítő pesti hírközsegi tagok szerdán délután tartottak, Spiegel Ármán dr. esztergomi főbíró elmondotta, hogy a közlemlt napokban megjelent a hercegprimásnak, aki Hevesi Simon dr. pesti főbíró jelölésével kapcsolatban nyilatkozatot tett. Spiegel dr. fel is olvasta a primás nyilatkozatát, amelyben az foglaltatik, hogy távol áll ugyan Csernoch bíborostól egy más felekezet belső dolgaiba való beavatkozás szándéka, de a maga részéről Hevesi Simon dr. tartja a legmelőbbsnek és őt látná a legszívesebben, mint a neológ zsidóság felsőházi képviselőjét. Az értekezleten Krausz Simon is megjelent és lelkes szavakkal mellátta Hevesi dr. nagy érdemeit, amelyek őt a zsidóság legihívőbb reprezentánsává avarták. A hírközsegi vezetőgöji buzgó agitálják Hevesi mellett.

Ezzel szemben a szegedi községkerületnek Löw Immanuel dr., a hevevárosi éves szeredi főbíró a felsőházi jelölje. A szervezkedést mind a Hevesi, mind a Löw-párt nagy lendülettel folytatja. A hírközsegi elektorok január 5-én gyülekeznek Bud-pestben és másnap lesz az izgalmasnak ígért zó választás.

Harc a magnások között

Hasonlóképpen ékek választási agitáció folyik a magyarországi magnások körében, akik 38 felsőházi tagot és ugyanannyi pórtagot jököntak megválasztani. Eddig 188 főre igazolta, hogy ősi jogon örökös főrendi jogosultsággal bír és a vagyoni censust is megüli. Azok közül, akik csak most érkelek a vagyoni censusz, érdekesszemély P. trichevich Horváth Emil volt népjóléti államtitár, aki telekkönyvvezető és adóösszevetéssel bizonyította, hogy megvan az a vagyoni censusz, amely a főrendgek elválasztásához való aktív passzív részvételre előlert kellék.

Megállapítható, hogy van egy kormánypárti és egy legitimista ellenzéki lista, amannak az élén Szachenyi Emil gróf neve áll emezén pedig az Andrássy Gyula grófé. Nem szabad azonban itt kóshelyig menő elvi harcra gondolni, mert a kormánypárti főrendek legöbbsje is részben az például Andrássy Gyula grófra és az ellenzéki lista más neveire, viszont a legitimista ellenzéki köztül is sokan fogant több olyan magnásra vonatkozó, akik az ugynevezett ellenzéki legitimisták jelöltje.

A legitimisták mindenesetre be akarják juttatni a felsőházba Andrássy Gyula gróft, Pal-

lavicsini György gróft, Zichy Aladár gróft, Hucyady József gróft. IV. Károly uruló főudvarnagya, Baththyány Lajos gróft, Szachenyi Aladár gróft, aki annakidejébe Jász páru volt és érdekes az is, hogy Hadik Janos gróft, mint ellenzéki, ugyancsak a listán szerepel, pedig Hadik nyíltan és élesen került egyébként ellentétbe Andrássyakkal. Ennek a csoportnak főkereseti Csokonics Iván gróft, Zichy Mikó Jákob gróft, Palavicini Alfonz gróft Eszterházy Ferenc gróft, herceg Esterházy Alajos, akinek esvére pedig a kormánypártiak egyik főármáza. E csoportot támogatja Eszterházy Móric gróft is, a volt miniszterelnök. Mindkét pártnak jelöltje lesz Andrássy Géza gróft.

A kormánypárti lista

A kormánypártiak listáján fog szerepelni Szachenyi Emil gróft mellett Károlyi László gróft, Szápary László gróft, a volt londoni követ, Nemes gróft, a volt római követ, Szachenyi István gróft, aki nagy szerepet vitt a Nemzeti Kaszinóban. S őt akarják megválasztani Károlyi Imre gróft, aki pedig kegyvesztett volt a csoport előtt a frankórányban elfoglalt álláspontja miatt. Azóta azonban szent köztük a béke.

E csoport főkereseti Teleki Pál gróft, aki kinevezés után lesz főrend, mert nem bír az előlert vagyoni kellekkel s ugyanígy lesz felsőházi tag Teleki Sándor gróft is, míg Almásy Imre gróft a mezőgazdasági kamarák köztük be, Harákalyi Janos báró Zemplénmegye, Szápary György gróft Szolnok megye, Somogyos gróft, Somogy, Balassa báró N. grád, Hucy Miksa gróftot ugyancsak Somogy, Serényi gróft, G. mör. Borsod Mirtach báró Tolna. Degenfeld József gróft, mint református, Radvánszky báró, min evangélikus főgondnok lesznek az új felsőház tagja s em utóbbi címen jut be az reg kuruc P. órány D. báró is, aki különben az ellenzéki főrendekkel tart.

Akik nem vállalnak mandátumot

Be akarják mindenesetre hozni a felsőházba Karásonyi Jenő gróft is, aki a máltai lovagrend budapesti követe. Meg akarták választani F. s. etits Sándor gróft is, aki Károlyi Mihály gróft volt jó barátja, rokona és a forradalom alatt rövid ideig hadügyminisztere is, de ő az aktív szereplésre nem vállalkozik. Érdekess, hogy több magnás megelmlt indított az iránt, hogy a jelöltek közé vegyék fel Berchtold Lipót gróft, a háborus külügyminisztert, aki eddig hangtalanul tűrte, hogy egyéddi őt pécezzék ki a háboru kitérésének, a hadüzenetek értelmi szerzőjeként s csak egyszer nyilatkozott, amikor is a felelősség egy részét a T. sz. a. Iván vállaira is át akarta hárítani. Berchtold azonban ragaszkodik ahhoz, hogy véglegesen visszavonuljon a közelettől s nem akarja fellebbenteni a hadüzenet s háboru felelőssége rejtelyst.

Mint zászlósurak lesznek a felsőház tagjai Csokonics E. dr. gróft, Ambrósy Gyula gróft s F. s. etits Tasziló herceg, aki még nem döntött, hogy elfogadja-e a felsőházi tagságot, mert — hír szerint — a felsőházat nem tartja

BELSEKEDŐK

ÖSSZEKÖZELTÉSEK

27-ig.

Juden

Előző kécsi publikáció hosszabb tanulmányban s ott főleg kutatasokat végzatta Dosztojevsk, mely szenzációna levezetését most a jelenteti meg pár nap mulva írást a szenvevessük.

ryeinek sorába lette sajtóságos nyelv és aki Maltalmud-iskolágyermekkorámenekült el az orosz nyelvnyosz szellemével, kivétel került a Ábrahám Udja Dosztojevskivel végezt szükséges nyek akkor Oro z-

elyet Kowner a ga előtt látott, poláris ellentételtra-ortodox reakprokurátorral — között mutatkon az oroszországi ellen károsak és nemcsak azért, bb abszolutizmus vira súlyosan elhanem különöien ály ismételtelen kinkább lázongó aragját teljes mért, akik „Krisztust

ownerra, a gettó lista szabad szelgozódás e követője, ellen kibocsátott éreivel a legsúlyodacára egész élelegerélyesebben és ott az üldözött és Kowner nemcsak re ennek látszólag att, hanem később Dosztojevsk álörököséhez is foroz intézett levelei ykori meneküléségy annyira szenvevett a nyugati kultura sés véssé tudta magát ső önszekötötés ér a düseidorfli getne Henrik.

ása a zsidó kérdést ékeny Kowner előtt lett látszik: Dosztozani“ t, majd sokat an elterjedt „Egy író követeztében naplyást gyakorolt, eremár volt és emiatt Szibériából való visszre fokozódó mértékre fantasztrikus kinömben és így ennek jobban a konzervatív a költő egyik legna-

legálisaak. Ha, Pal herceg pedig az ellenzéki legitímisták sorában foglal helyet.

Az idegen állampolgárok

Az előkelő főurak nagy csoportja — mint Bánffy György és Miklós grófok, Malláth József gróf, Zsillenszky Róbert gróf, a Bánffy bárók, Bethlen grófok, Pálffyák, Wasselenyiek és mások — idegen állampolgárok és így nem lehetnek tagjai a felsőháznak, feltétlenül kinevezik felsőházi taggá Batthyány Elemér grófot, a mártír Batthyány Lajos fiát, aki nem bír azzal a vagyoni képesséssel, amelynek alapján a választásban résztvehetne és aki a korelátságra nem reflektál. Úgyelnek arra, hogy minden törzsdíj vagy főúri család képviselve legyen a harmincnyolc felsőházi tag közt, a Pálffyknak, Erdődyeknek, Keglevicheknek, Podmaniczkyknak, Vayknak valószínűleg

mégsem jut egy sarjdedka sem ide be.

A felsőház elnöke mindenesetre Wlassics Gyula báró, a korelátságra pedig Rákosi Jenő lesz, bárha valószínűleg két idősebb tagja is lesz a felsőháznak. Még pedig Róth Koppal ortodox főúrból és ha ismét kinevezik, Ormódy Vilmos, aki a régi főrendiház kinevezett tagja volt és akik lemondaniuk a korelátságról Rákosi Jenő javára, akit feltétlenül kinevez a kormányzó Herczeg Ferencsel, sőt úgy uttözik, hogy Császár Elemérral, Karlovszky Bertalannal, Zala Györggyel és Hegedüs Gyulával együtt.

Vészi József, akinek föltétlenül fölkinálják a felsőházi tagságot, hirtelen nem fogadja azt el, bárha pártkülönbség nélkül mindenki szívesen látná őt, az új felsőház egyik legkomolyabb értékének tartaná és kinevezését a sajtó megbecsülésének.

Az 1924 január elseje előtt Amerikába kivándoroltak honzatartozói kvótán felül kimehetnek Amerikába

(Berlin, december 29. Az Uj Kelet tudósítójától.) A „Lokalanzeiger“ newyorki jelentése szerint a bevándorlási ügyek főtitkára törvényjavaslatot dolgozott ki, amelynek értelmében mindazok az asszonyok és gyermekek, akik oly amerikai kivándorlók rokonai, akik 1924 január elseje előtt érkeztek Amerikába s ugyanezen év június 30-ika előtt kérvényezték az amerikai állampolgárságot, kvótán felül jöhetnek Amerikába.

A „Lokalanzeiger“ szerint körülbelül száz ezer asszonyról és gyerekről van szó, nagyrészt osztrák, magyar, lengyel és orosz állampolgárokról.

Hatvany Lajos csak tíz év múlva reméli,

hogy a magyarság ítélete az emigrációról megváltozik

„Rokkanjon más is!“ — idézi Adyt Hatvany — „és rajtam betelt a sors.“
A zsidókérdésről az a véleménye, hogy ha az embert a különböző országok Lendvay-Lehnerjei üldözik, akkor a különböző országok Gyulai Páljaihoz kell menekülni. Január 20-án hagyja el Hatvany Lajos Erdélyt

(Cluj-Kolozsvár, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától.) Hatvany Lajos báró, aki hosszabb ideje ismét Erdélyben tartózkodik, a legközelebbi hetekben ismét visszatér Bécs melletti lévő lauzi villájába. Először még Berlinbe utazik, ahol most megjelent kétkötetes nagy regényét, az „Urak és emberek“-et adja ki németül. A kiváló író és esztéta Kolozsvárról való távozása előtt még a következő érdekes impressziókat közölte munkatársunkkal, aki mindenekelőtt felhívta figyelmét arra, hogy regényéről egyes erdélyi és budapesti lapok azt írják, hogy antiszemita tendenciájú és saját családi vonatkozásairól szól.

Reális őszinteséggel írtam le a fajtámat

— A könyv már Budapesten megjelent — mondotta Hatvany — és talán nem vagyok indiszkrét, ha két rokonomra hivatkozom, akik ugyan asszonyok, de irodalmi szerepük arra jogosít, hogy véleményüket nyilvánosságra hozzam. Két unokahugom — két véglét: Hatvany Lili és Lesznai Anna. Mindketten írtak nekem a könyv megjelenése óta. A két hölgy nem igen érintkezhetik egymással, mert az egyik Pesten lakik, a másik bécsi emigrációban. És mindketten ugyanazt írták, tudniillik, hogy szeretik a könyvet és csodálkoznak fölötte, hogy annyi pesti figura között egyetlen ismerősre, vagy rokonra se találtak. Ami pedig azt a híres tendenciát illeti, amelyet különböző pesti bulvárfolyóiratok és vidéki lapok nekem tulajdonítanak, erre vonatkozólag csak azt mondhatom, hogy könyvem sem fejtethet ki mást, mint egész életem. Nem írtam népszerű zsidókat, hanem visszatartó hibáikban és megható erényekben reális őszinteséggel írtam le a fajtámat. De ezt a maga fajtájával Móricz Zsigmond is megtette. Eleinte mondták is rá, hogy féltélt a magyar perasztot. Akkor csak mi, nyugatisták, hirdettük, hogy az igazság kedvéért szakít a giceres szépfestő hagyományal.

— Hogy fogadta a kritika Budapesten a könyvet? — kérdezte munkatársunk.

— Csak nyolc napja jelent meg. Kritikát e két rokonl levelem kívül még nem láttam. Pestről jött ismerőseim arról értesítenek, — és ez nagyon örvendetes, — hogy, ha kritikusok nem is, de vevők annál nagyobb számban akadnak.

— Mit vár a pesti kritikától?

„Számítok ellenségeim hűségére“

Előveti magát:

— Ellenségeim nyolc év óta támadnak és

barátaim nyolc év óta nem védnek. Sőt azt mondják — folytatta ironikusan — hogy a támadások használnak nekem és ezért segítenek is a támadóknak. Ezt megtette velem — Ő nem fogja elhinni — mióta védtelen vagyok: a Nyugat is. Ő azt kérdi, mit várok a pesti kritikától? Miután ők el fogják magyarázni, hogy ez használ nekem, a liberális lapok és a baloldali folyóiratok, szóval összes barátaim támogatására vagy lekicsinylésére el vagyok készítve. Az ellenségek hűségére, akik mindig kitarítottak mellettem, annál biztosabban számíthatok.

— Ő olyan pesszimista?

— Nyolcévi tapasztalatom igazolja ezt a pesszimizmust. Amikor Magyarországról német könyvet írtam, legalább száz nagy német lap foglalkozott vele vezérokban és tárcában. Mondhatom, hízogó formában. (Ez a könyv Hatvanynak „Das verwaadete Land“ című műve volt.) Ellenben a „Nyugat“ orvul megámadott. Még védekezésre sem adott lehetőséget. (A „Nyugat“-ban Móricz Zsigmond támadta meg Hatvanyt, aki most itt Kolozsváron találkoztott Hatvany feleségével és azt az óhsját fejezte ki, hogy szeretné látni régi barátját, Lacit: tudniillik Hatvanyt baráti körben így szólítják. Ez a találkozás azonban elmaradt, minthogy Hatvany azóta sem tudta ezt a támadást megbocsátani Móricznak.)

Azután így folytatja:

— Ami az Urak és Embereket illeti, akármit írnak is hü ellenségeim és hüilán barátaim, — kiket különben személy szerint változatlanul szeretek — mondom, ami ezt a regényt illeti, megspallálom véleményüket. A könyv németül is meg fog jelenni. Egyelőre száz oldalt fordítottam le és küldöttem el három példányban három kiadónak. Mindhárom kiadó a leg sürgetőbb formában jelentette be, hogy küldjem el az egész könyvet és hogy a könyv érdekli őket. Ha egyéb nem, ez is bizonyosságul szolgálhat, hogy a könyv nem kudarregény. No de erről elég ennyi.

— Tudják, hogy Ő első művét németül írta, sőt első darabját is a müncheni Kammerespiele mutatta be. Hogy van az, hogy Ő mégis ennyire ragaszkodik a magyar nyelvhez?

„Rokkanjon más is!“

— Velem a németek mindig jobban bántak, mint a magyarok. El talán lehettem volna német író, ami a nyelvi készségemet illeti. A „Rundschau“-tól a „Zukunft“-ig minden előkelőbb német folyóirathoz dolgoztam, azonban

Ady Endre „Var és arany“ kötetének megjelenése 1906-ban sorodó hatással volt számomra. Éreztem, hogy Ady és a haladó magyarság mellé kell állanom. Németországhoz semmi közöm nincs. Amikor Ady hívó éneke felém jött, hogy „rokkonjon más is“, pusztuljon más is“ — hasmentem és bizony rajtam betelt a sors.

Migrokkantam, de nem pusztultam el. És ha ki is vagyok közösítve az ugynevezett hivatalos irodalomból és társadalomból, a magam igazában, amely úgy hiszem az Ady Endre szellemében való magyarságunk az igaz, ezt a nehéz sorsot, ha nem is könnyen, de emelt fővel tűröm. A polgár válságáról különben most itt Kolozsváron fejezem be egy könyvecskét, amelynek első fejezetét a „Korunk“ ban jelentek meg. Ez is még az év folyamán német fordításban fog megjelenni. A magamtól polgár krízist, annak okait és következményeit írom le benne.

Emigráció... Tíz év még!

Az emigrációról beszélgettünk.

— Az emigrációnak két része volt — mondotta Hatvany — éppúgy mint a forradalomnak. Míg a forradalomban a polgári demokráciát, vagy a Grami értelmében vett szociáldemokráciát súlyosan kompromittálta a kommunizmus, ugyanígy történt az emigrációban is. Mindazonáltal meg vagyok róla győződve, hogy egy évtized múlva nagyon meg fog változni a magyarság ítélete az emigrációra vonatkozólag. Biztos, hogy Pámo de Rivera hível Blasco de Ibanetz és Ucanunot hazáruolónak tartják, amint hogy Mussolini hível hazáruolónak tartják Nittit vagy Turatit. A német hackenkreuzerek pártja két gonosz maréylettel fejezte ki véleményét Rathenauról és Erzbergerről. A demokrácia nem mindenütt üldözött. De ahogy mi a külföldről tudjuk, hogy nem hazáruolók, sőt ellenkezőleg, ők a maguk népének ügyét minden személyi ambícióól menten és a legönzetlenebbül szolgálják, úgy fogja ezt — erről meg vagyok győződve — a magyar jövődó is tudomásul venni a magyar szocializmus és demokrácia száműztőljéről vagy otthon agyonhalgatottjáról. Végre III. Napoleon idjében Victor Hugo is száműzött volt. Pamfletteket írt III. Napoleon Franciaországá ellen. Nem volna komikus, ha valaki Victor Hugóról azt mondaná, hogy rossz francia volt? Az utókor Victor Hugót igazolta. Ebben bizhatunk mi is.

— Hát Ő a nem gondolja, hogy esetleg előbb sor kerül erre?

— Istenem, Lovászi Márton otthon van és, ha a véletlen úgy hozná magával, hogy honosági jogommal élhetnék én is, Ő azt kérdi, hogy mit csinálnék? Lovászy, mikor megkérdezték, hogy mi lesz az első dolga Budapesten, bölcsen azt felelt: lakást keresek. Nos hát ezt fogom tenni én is. Ha már lakásom is lesz, bezárkózom a négy fal közé és az „Urak és Emberek“ című regényelklust úgy, mint az emigrációban, otthon is tovább írom.

— A zsidók jelenlegi helyzetéről mi a véleménye?

„Csak azért is asszimilálódni“

— Ugy kell teani, mintha nem üldöznének bennünket. Csak azért is asszimilálódni! Ha az ember úgy érzi, hogy a különböző országok Lendvay-Lehnerjei üldözik, akkor a különböző országok Gyulai Páljaihoz vagy Ady Endréhez kell menekülni, akik bennünket szívesen látnak. Valahányszor Kézinczyra gondolok, úgy érzem, hogy az ő értelmében magyar vagyok. És ezzel a belső megnyugvással szemben nem jelentenek semmit az üldözések. Nem szorulok rá a cio-

nizmus segítségé és zsidó létém kedni a magy. különbek volt selényi Miklós ságiért. B le képest mindaz üzetés, ami a országban dem lenni sosem a

— A dem fejlődési eszk

— Ha val gliában az v mint uri, juak Nyugaton a p és Középeuró még nem feje tom o'yan vé ciálista kísérle

Hatvany I Erdélyt.

Hatvany I lyek, szeriatü grás helyzeté szióból pattan lektáunk.

A he

Egyik berl józta esetet:

A könyvbe herz professzor

— Profes

tanbe, van eg

— Szívese

ban, mert gy

A professz

burg közlébe

— Profes

a beutazási er

königsbergi fi

köl'sg és a l

A profess

— Hat n

— Van r

— De én

— aggodalm

— Akkor

roni jesiva ve

küldtek el, h

nem hozom a

Nem volt

pénzért és ir

elindult Trics

és módja szer

autó várta és

Elek narról e

vosi vizitjét.

aki öreg és g

éjszakai tanu

kezelésre nem

A professz

ki a kolibriák

helyeket, hog

napját haszno

Igen ém,

is alkalomból

is, öregeket é

tehtát ezzel t

radt az orszá

akkor eszébe

jeleivn egy

a rendszer, h

előzi meg; B

egy fejezetét

zatokkal és a

az előadó a s

vita nélkül.

egy téziét.

Ö szeránc

vitát. Hallgat

pilpalba és n

előadására.

A vita pi

A híres profy

A rabbi foly

professzor mé

Azután G

is ott marad

Ka

KÖZGAZDASÁG

75 százalékos bérjavítást követelnek az állami bányászok és kohómunkások

Ma kezdődnek az új kollektív szerződés tárgyalások a kolozsvári munkaügyi inspektorátus előtt

(Cluj-Kolozsvár, december 30. Az Uj Kelet tudósítójától.) December 31-én jár le az Erdélyben működő 18 állami bánya munkásaik kollektív szerződése, amely miatt annyi kavardás volt tavaly. A mostoha sorsban élő bányamunkások ma terjedelmes memorandumban terjesztették be a munkaügyi inspektorátushoz azon követeléseiket, amelyek alapján az új kollektív szerződést meg akarják kötni. A memorandum főbb pontjai a következők:

Az aktormunkások maximális és minimális béreinek megállapítása.

Azok a bányászok és kohómunkások, akik 28 foknál nagyobb melegben dolgoznak, 50 százalékkal nagyobb fizetést kapjanak.

Büntetések kirovására halgassák meg a munkások bizalmi férfait is. A bármilyen okból könnyebb munkára alkalmazott munkás fizetése azonos legyen a tárnymunkásokéval. A fizető-méltó fölölleges ünnepek előrlése. Legfontosabb követelés, azonban a munkásoknak az, hogy általánosságban 75 százalékkal emeljék fel a fizetéseket, azonkívül pedig 5 lej családi és 5 lej drágasági pótlékot kap-

janak minden eltartott családtag után. Ezeket a pótlékokat betegség idején is kérik folyósítani.

Tehát arra, hogy a törvény értelmében az állami üzemek alkalmazottai bizonyos százalékokat kapnak a bányák és kohók nettó jövedelméből,

részesedés fejében a bányamunkások évek óta egyetlen banit sem kaptak, azzal az indokolással, hogy az üzemek deficittel dolgoztak.

A munkások most azt kéri, hogy az üzleti év végén minden ilyen állami üzem mutassa be mérlegét az illetékes bizalmi férfiaknak, akik meggyőződhetnek arról, hogy valóban mutatkozik-e deficit.

További követelése a bányamunkásoknak az, hogy a rendelkezési állományba helyezett munkások nyugdíjgyűjtő rendezéséig, további három hónapon át a rendelkezési fizetésüket kapják.

Az új kollektív szerződés megkötésére vonatkozó tárgyalások pénteken reggel kezdődnek a kolozsvári munkaügyi felügyelőség előtt. A tárgyalásokon megjelennek az erdélyi és bánáti állami üzemek összes megbízottai, az ipar- és kereskedelemügyi minisztérium delegátusa, a munkásság képviselőiben pedig mintegy félszáz bizalmi férfi. A tárgyalások előreláthatólag több napon át fognak tartani.

¶ Vámigazgató jelenleg a tanulmányi hivatallal együtt az adatok koordinálásán dolgozik, amelynek alapján végleges formájába fogják önteni a vámtarifát. Az új vámtarifa, mielőtt benyújtánák a parlamentbe, a kormány legfőbb gazdasági bizottsága elé kerül és itt fogják megejteni rajta a szükséges módosításokat.

¶ A kolozsvári Sfatul kereskedőszemináriuma. Előreláthatólag január első felében nyitja meg tervbe vett előadás-sorozatát a kolozsvári Sfatul. Az egyesület vezetősége legutóbb a választmány elé terjesztette az ügyet, amely egyhangúlag megnyerte a jelenlevők tetzését. A szeminárium programját most állítják össze oly módon, hogy a szigorúan vett szakkérdésekről az illető kereskedelmi ág egyik reprezentánsa fog előadást tartani, míg az általános gazdasági kérdéseket Kolozsvár szellemi és közgazdasági életének legkiválóbb képviselői fogják ismertetni. Az előadások nyelve felváltva román, magyar és német lesz. Illetékes körökben általános az a nézet, hogy ezek a praktikus és ismeretterjesztő előadások erősen fel fogják lendíteni a Sfatulban az egyesületi életet.

¶ Az új vasúti szénárak. Tegnap délután röviden jelentette az Uj Kelet, hogy a CFR részére szállítandó szén árát a közlekedésügyi minisztérium újólag megállapította. Tudvalevő ugyanis, hogy egy régebbi rendelet értelmében a szénbányák kötelesek termeléstüknek

Vasárnap délután fél 6 óral kezdettel

a Ferenc József uti iskolában a kolozsvári Barissziak IV. kulturadélutánján

Giszkalay János előadást tart

„A zsidó történelem filozófiája“ címen

SZÍNHÁZ MŰVESZET

A kolozsvári román opera heti műsora

Pénteken szünet.

Szombaton d. u.: Faust.

Vasárnap d. u.: Babatündér, a „Tavaszi éneke“, Dunaheringő (ballet).

Hétfő: Álarcostál.

Szerda: szünet.

Csütörtök d. u. Babatündér, Tavasz éneke, Dunaheringő. (ballet).

MAGYAR SZÍNHÁZ

A színházi iroda közleményei.

Játék a kastélyban. A jövő hét műsora meghozza az idei évad legnagyobb színházi szenzációját. Molnár Ferenc új műve világsiker aratott. Két hónap alatt diadalmasan járt be Amerika és Európa minden világvárosát. Sehol nem emlékeznek hasonló sikerre. A színház legteljesebb ambícióval készül a premierre. A rendezés munkáját az igazgató végzi. Premierje a jövő hét péntek estéjén lesz.

Szilveszteri és újévi kabaré sorsolással. Tíz eleven, rózsaszínű újévi malacot fognak a színházban Szilveszter estéjén sorsolni. Mindenki, aki megváltja jegyét a kabaréra, részvesz a sorsolásban, változatos kacagató kabaré lesz, melynek keretében nagy énekes táncos revüt rendeznek a legnépszerűbb artista művészek: Schimaiék. Olyan produkciókat fog a közönség láthatni, amit Kolozsvárt még sohasem láttak. A kabaré keretében sorsolás lesz a nyeremények között 10 eleven újévi malac lesz. A megváltott jegy a sorsjegy, így tehát a ki megváltja a szilveszteri kabaréra a jegyét, résztvesz a sorsolásban. Újév délutánján 5 órai kezdettel megismétlik a kabaré előadást, részben új műsorral, Schimaiék fellépésével. Az újév előadását azzal akarja emlékeztetése tenni a színház, hogy mindenki, aki erre az előadásra jegyet vált, jogot nyer arra, hogy január hó folyamán valamely tetszés szerint választandó htköznap előadásra egy ingyen jegyet kapjon, a néző birtokában maradt féljegy felmutatása ellenében.

Heti műsor

Pénteken 8 kor: Szilveszteri kabaré és nagy énekes táncos-revü Schimai Harmonyfour fellépésével. Sorsolással. Minden megváltott jegy egyszerre sorsjegyként szolgál. Kisorsolásra kerül többek között tíz darab újévi malac, melyeket a nyerték azonnal átvehetnek. Napi bérlet 34. szám B. Sorozatszám 209.

Szombaton 5 órakor: Újévi kabaré és nagy énekes táncos-revü Schimai Harmony Four új műsorával. Sorsolással. Minden megváltott jegy feljogosítja a nézőt arra, hogy birtokában maradt féljegyének felmutatása ellenében január hó folyamán valamelyik tetszés szerinti esti előadásra egy ingyen jegyet igényeljen. (Sorozatszám 210.)

Szombaton 8 órakor: Cirkuszhercegnő (Bérletszűnetben. Sorozat 211.)

Vasárnap 4 órakor: Cirkuszhercegnő (Rendes helyárak. Sorozat 212.)

Vasárnap fél 8-kor: Annabál (Lengyel Irén, Néményi, Tolnay, Ihsázzsal. Napibérlet 35. sz. B. Sorozat 213.)

ruha modelljeimet

mélyen lesz illított Beck-szalonn Budapest árbau kiadásit. Dorottya u ca 3 Gerbeand-palota. — Fióküzlet Cluj, Piaja Guza Voda 9. Széltgyház-utca faroz.

Tőzsde

A piac év végére való tekintettel tartózkodó és teljesen üzletlen.

Devizák	Valutapiac 1926 december 30 (Rador)								
	Kolozsvár	Zürich		Paris	Bukarest	Budapest	Bécs	Prága	New-york
		nyitás	zárlat						
Zürich	3710—3725	—	—	488 ¹ / ₄	3715	13812	13702	658 ¹ / ₄	1935
Newyork ..	191—192	517	517 ¹ / ₄	2524	192	71390	70870	3376 ¹ / ₂	—
London	932—935	2510 ¹ / ₄	2511 ³ / ₄	12260	930	8466 ¹ / ₂	844170	16390	48556
Páris	765—775	2047 ¹ / ₂	2050	—	765	2834	2811	1337 ³ / ₈	396 ¹ / ₄
Milano	865—875	2330	2330	113 ¹ / ₂	865	3217	3187	152 ¹ / ₄	451 ¹ / ₂
Prága	539—572	1533	1532 ¹ / ₂	74 ³ / ₄	565	2114 ¹ / ₄	2098	—	296 ¹ / ₄
Budapest ..	372—374	7240	7240	—	2685	—	9920	473	—
Belgrád	337—342	912 ¹ / ₂	912 ¹ / ₂	—	—	1259	1250	5955	176 ³ / ₄
Bukarest ..	—	269 ¹ / ₂	270	1325	—	872	371 ¹ / ₂	1770	53
Varsó	—	57 ¹ / ₂	57 ¹ / ₂	—	—	7925	7850	373	—
Bécs	2695—2715	7305	7305	—	2715	10075	—	476 ⁵ / ₈	—
Berlin	4585—4595	12317	12320	—	46	17020	18863	803 ¹ / ₂	—

Száz lel árfolyama: Zürich (utó) 272¹/₂, Páris 1325, Budapest 37200, Bécs 371¹/₂, Prága 1770.

egy bizonyos részét a vasutnak átengedni a közlekedésügyi minisztérium által megszabott árban. Az erdélyi bányáktól 1927-ben a következő árban veszi át a CFR a szenet: A Zsilvölgyi bányák közül Petozsénytől, Lupénytől és Lónától apró szenet tonnánként 982, akna-szenet 1152, darabos szenet 1340, lejért. A barna-szenet Czeltől 987, Felsőlapostól 1000, Ploptól 1000, Zsibótól 900, Mehádiától 850, Szurdutól 812 Egerestől 812 lejben. A lignitet Arany-mezőtől 640, Nagyboródtól 609, Barátkától 570 lejben veszi át a vasutat.

Étkezefel a brassói tölténgyár felállításáról. Közvetlenül, hogy a nemrég elhunyt Alexandru Constantinescu liberalis földművelésügyi miniszter volt a patronusa a Rumáns Metallewerke A. G. brassói fémlemezgyárnak. A vállalatban, amelyet eredetileg az I. Nacst cég alapított egy bécsi céggel, miután ez a bécsi érdekesség elhagyta, a Société Française de Metaux párisi cég vállalt érdekeltséget és nagyüzemi rez, fémlemez és kábelgyártás alakította azt át. A néhai földművelésügyi miniszter a gyárat Románia munió és fegyverszükségletének ellátására kívánta felfejleszteni. Nemrég bizottság szállt ki és tárgyalt az igazgatósággal a gyár ilyen természetű működésének kiterjesztése céljából. Egyelőre 100 millió lej tökével a tölténgyártás fogják megkezdni. A tölténgyár felállítása ügyében január 3-án érkezik le a Bukarestben, amelyre az ország összes nagyobb vasipari gyárait meghívták.

Az állam felmondotta a lugosi selyemgyár bérletét. Bukarestből jelentik: A kormány intézkedett az állam lugosi selyemgyárának bérbeadási árát szülő szerződés felbontása iránt. Mint ismeretes, a gyárat eddig Pepsa Vesile bérelte a földművelésügyi minisztériumtól.

Oromolu marad a Banca Nationala kormányzója? Bukarestből jelentik: A Banca Nationala új kormányzóját január 3-án fogják kinevezni. Jól informált körök szerint a kormány elhatározta, hogy Oromolu eddigi kormányzót fogja ebben az állásban megtartani.

Január 7-én megindul a közvetlen postaforgalom Románia és Palesztina között. Bukarestből jelentik: Románia és Palesztina közt január 7-én felveszik a közvetlen postaösszeköttetést a Dacia gőzös útján.

A legnagyobb osztrák malmok-szern négy vidéki malma beszüntette üzemét Bécsből jelentik: A legnagyobb osztrák malomipar-konzern, a Schöller cég négy vidéki malmanak üzemét beszüntette. A konzern üzembeszüntetését a magyar kereskedelmi szerződéssel és a lépészetes vámrendszerrel okolja, amely lehetővé teszi, hogy az osztrák lisztkereskedők idejében lássák el magukat külföldi, főként magyar finom liszttel. Az osztrák nagymalmok üzembeszüntetési tervéről néhány nappal ezelőtt részletesen írt az Új Kelet. Ennek hírére a középalmok körében is akció indult meg abban az irányban, hogy január elsején leállítják üzemüket, ha a nagymalmok végrehajják elhatározásukat. A malmoknak ez a lépése demonstratív jellegű és a védővámok ellen irányul, amely a belföldi ipart egzisztenciájában veszélyezteti.

Stabilizálják a dinárt. Belgrádból jelentik: Novákovics, a jugoszláv nemzeti bank vezérigazgatója bejelentette a legutóbbi minisztertanácson, hogy Montagu Norman, a Bank of England kormányzója megígérte támogatását a dinár stabilizálása érdekében. Anglia ezt a támogatást azonban ahhoz az előfeltételhez köti, hogy Jugoszlávia rendezze a vele szemben fennálló háborús és háboru utáni adósságokat.

Hetvenöt százalékkal csökkentették a rézlemezek exportdíját. A tegnapi „Monitorul Oficial” közli azt a minisztertanácsi határozatot, amely engedélyezi a belföldön gyártott rézlemez exportvámjának kilogrammonként 6 lejre 150 lejre való csökkentését. Az új vámilletékben a komissziós díj is bele van számítva.

A pengő bevonult a nemzetközi pénzpiacra is. Budapestről jelentik: A budapesti pénzintézetek már napok óta ontják a körleveleket a külföldi piacon, amelyben az ottani pénzintézeteket és magánbankokat értesítik, hogy Magyarországon életbelép a pengőszámítás. Ezt megelőzőleg értesítést kaptak a külföldi tőzsdék is, hogy a magyar koronát újévben pengőben jelezze. A beérkező jelentések szerint

a nemzetközi piacon mindenütt elrendelték a pengő jegyzését. A Magyar Nemzeti Bank egyes valuták pengő árfolyamát a mostani alapon állapítja meg, vagyis a mostani áru és pénzfolyamok között marad a 2-3 százalékos eltérés. A dollárösszegnek 5.77 pengő árfolyama fogja jelenteni az aranyparitást. A font árfolyama az aranyparitáshoz képest ingadozik.

Tulhalmozott készlet miatt

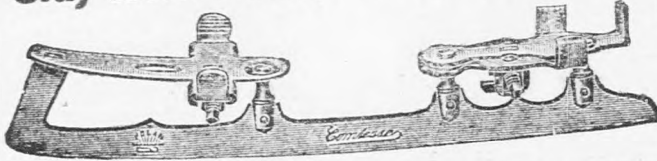
újví a ajándékoknak alkalmas

Színházi látcsövek,
Lorgnonok,
Magnoc-eszközök,
Önborotváló készülékek

december hónapban
20% engedménnyel!

Korcsolyák, zsebkések paratlan választékban, felülné olcsó árakon

Kun Mátvás Fia
Cluj Kolozsvár, C. Victorial 2.

Underwood

a világ legjobb rögépe. Gyári lerakat Révész Béla papírkereskedésében, Marosvásárhely

APROHIRDETÉSEK

Egyesületi közlésnél egy szó 5 lej, vastagabb betűvel 10 lej. Legkisebb apróhirdetés 40 lej. Állásajánlásoknak 30% kedvezmény. Apróhirdetések díja előre fizetendő. Eljegyzési hírek díja 250 lej, előfizetőknek 150 lej

Autogarage 2 autónak, vagy bármilyen műhelynek megfelelő helyiség azonnal bérbeadó Calea Doobantilor 84 sz. alatt. Érdeklődni Calea Victoriei 34. emeleten

80 HP félstabil, Compound kondensatoros gőzgép, 50, 55, 80 HP szivógép, 45, 60 HP Dieselmotorokat kedvező fizetési feltételekkel szállít Friedrich Testvérek gépgyára, Timisoara. 2158

Román, angol, francia, német, magyar fordítások. Levelezőlapok (napra), kérvények, periratok, tudományos, műszaki, közgazdasági, irodalmi cikkek stb. Masóások, sokszorosítások. — Dr. Mandol, Str. Rațiu (v. 6-öt-ü.) 3. — Telefon 881.

Eladó rövid, keresztúros zongora. — Étekezhetni Mono-tori-ut 55.

Utazók figyelmébe! Értés tés. — Sibiában B. Kats. Kész. éttermét a Fleisbergassából Str. Avram Jancu (Reisbergassa 41.) alá helyezte át.

Bőr és műszaki cégek: nál egész Nagyromániában **Ujzáró** a román, magyar és német nyelvekre bírja, megfelelő **képviselést keres.** Komoly cégek szíves megkeresését Cluj, Carol-na-ter 2. Kandel címre kérem. Telefon 27.

Keresek a bevarosban jobb szoba konyhaslakást jól meg lesz fizetve. Cim a Fraternita-nyomdában, Str. Bar n L. Pop 0.

File terítőket és kelim munkákat legjutányosabban készít Pi. Schöné, Reg. Ferdinand 101, ajtó No 5.

Készvényszerűség keres irókat gyakorlati rendeltető gyors és pontos számoló tiszviselőket. Kéz-írt írókat. Úgy s 100 jellegére a Lloydexpreshez, str. Rațiu 9 kérem.

Jó varrólanv házhoz ajánlkozok napi 100 leiért. Cim: Str. Londrei No 9.

Hizlalt élő ponty állandóan kapható. Esküvőkre, keresztelőre, bankettekre előjegyzést elfogad. Weiss, Tudor Vadimirescu 6. (vot Mikos Kelemen-ü.)

Ezelőtt

Várakozáson felüli meglepetést nyújt mindenki számára a szab. **Vezuv' hőterjesztő** és tüzelőanyag megtakarító készülék.

10 perc alatt

egy szoba keresztülfűtve. A beszerzési költség 14 nap alatt megtérül. **Minden kályhára alkalmazható.** Megrendelésnél a fűtőanyag bősége megadandó.

— **Ára 280 lei.** —

Portódíj és csomagolás nélkül. Helyi ügynökök és képviselők kerestetnek. Szab. tulajdonos és egyedüli készítő

I. Welszberger — Tomesvár,
IV Bul. Berthelot (Kossuth u. 1.)

Most **50%**